

Lubuski Przegląd Regionalny 2016

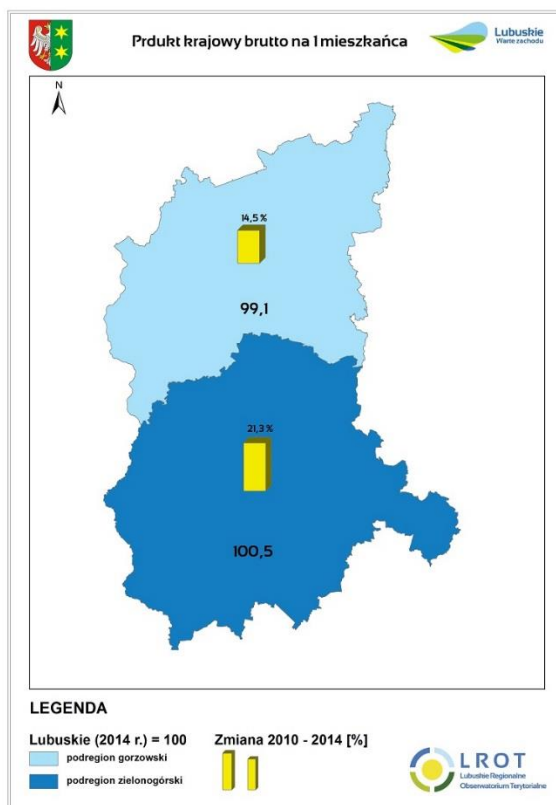
Lubuski Przegląd Regionalny, obejmujący analizę sytuacji społeczno-gospodarczej w województwie za rok 2016 został przygotowany przez Lubuskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne i Lubuski Ośrodek Badań Regionalnych Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze. W opracowaniu wykorzystano dane statystyki publicznej¹ oraz dostępne analizy, raporty, ekspertyzy, jak również materiały otrzymane z departamentów merytorycznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze i innych instytucji regionalnych.

Sytuacja makroekonomiczna i struktura gospodarki

W latach 2012-2014 w województwie lubuskim zanotowano wzrost gospodarczy wyrażony wzrostem **produktu krajowego brutto** (PKB) w stosunku do poprzedniego roku, na poziomie od 2,3% w 2012 r. i 0,4% w 2013 r. do 3,8% w 2014 r. (w cenach stałych). Zanotowany w województwie wzrost produktu krajowego brutto w 2014 r. był jednym z najwyższych w kraju – wyższy wzrost wystąpił jedynie w województwach wielkopolskim i opolskim (po 3,9%), przy wzroście w kraju średnio o 3,3%.

W podregionie gorzowskim PKB per capita wzrósł w latach 2010-2014 z poziomu 32 594 zł w 2010 r. do 37 310 zł w 2014 r. (tj. 14,5%). Natomiast w podregionie zielonogórskim nastąpił wzrost z poziomu 31 194 zł w 2010 r. do 37 833 zł w 2014 r. (tj. 21,3%). W relacji do średniej województwa według danych z 2014 r. nie występuje znaczące zróżnicowanie wewnątrzregionalne, bowiem w podregionie gorzowskim PKB per capita stanowił 99,1% średniej dla województwa, a w podregionie zielonogórskim 100,5%. Dane obrazuje mapa nr 1.

Mapa 1. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w podregionach województwa lubuskiego

Źródło: Opracowanie własne Lubuskiego Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze.

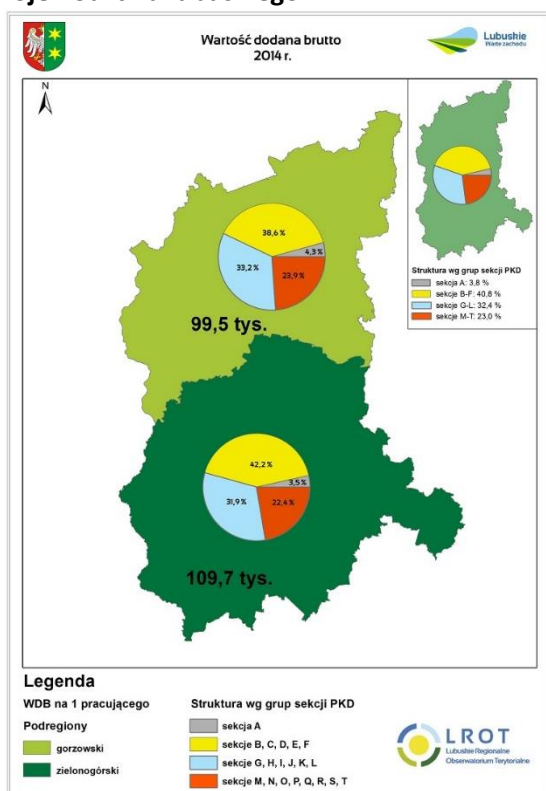
¹ Część wskaźników statystycznych w czasie sporządzania raportu dostępna była za rok 2014 i 2015. Raport z założenia zawiera porównanie do sytuacji z trzech poprzednich lat.

Według wstępnych szacunków, w 2015 r. wzrost produktu krajowego brutto w województwie lubuskim w stosunku do poprzedniego roku wyniósł 3,6% (w cenach bieżących). W przeliczeniu na 1 mieszkańca PKB wyniósł 39,0 tys. zł (tj. 83,5% PKB na 1 mieszkańca w Polsce), co lokuje lubuskie w środku stawki wśród polskich województw.

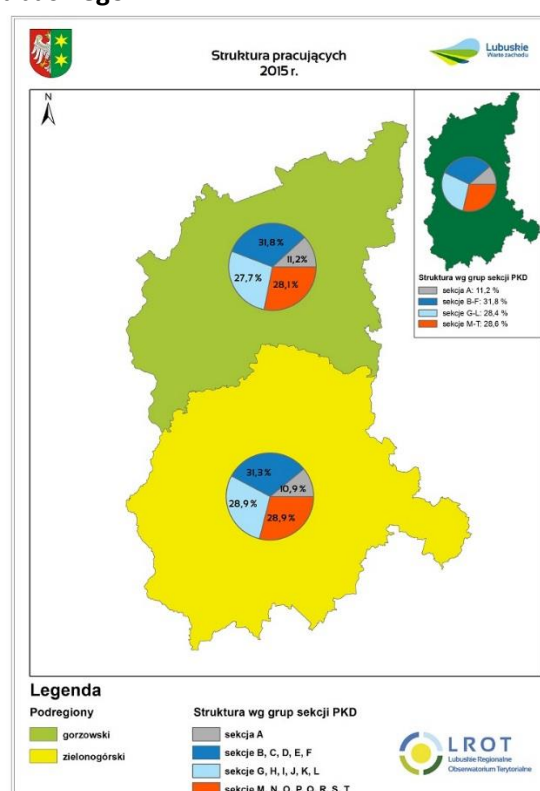
W 2015 r. produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według parytetu siły nabywczej (w PPS) w województwie lubuskim stanowił 57% jego średniej wartości dla państw Unii Europejskiej (wobec 53% w 2010 r.).

Wartość dodana brutto (WDB) w przeliczeniu na 1 pracującego w prezentowanym okresie wykazywała tendencję rosnącą, osiągając w 2014 r. poziom 105,6 tys. zł, wobec 92,3 tys. zł w 2011 r. W kraju wartość dodana brutto na 1 pracującego wyniosła 109,9 tys. zł wobec 98,7 tys. zł w 2011 r. W podregionie gorzowskim WDB wyniosła w 2014 r. 99 541 zł na jednego pracującego (85 363 zł w 2010 r.), a w podregionie zielonogórskim 109 696 zł (89 1010 zł w 2010 r.).

Mapa 2. Wartość dodana brutto (WDB) w przeliczeniu na 1 pracującego w podregionach województwa lubuskiego

Mapa 3. Struktura pracujących według grup sekcji PKD w podregionach województwa lubuskiego

Źródło: Opracowanie własne Lubuskiego Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze.

W województwie lubuskim notowano wysoki i rosnący udział przemysłu i budownictwa (sekcje PKD 2007 B-F) w tworzeniu wartości dodanej brutto, który w 2014 r. sytuował region na 3 miejscu w kraju z wartością wskaźnika na poziomie 40,8% (wobec 38,5% w 2011 r.). Jednocześnie zmniejsza się udział podmiotów usługowych w tworzeniu wartości dodanej brutto. W 2014 r. przedsiębiorstwa z grupy sekcji PKD 2007: handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja (tj. sekcje G,H,I,J), działalność finansowa i ubezpieczeniowa oraz obsługa rynku nieruchomości (sekcje: K,L) wygenerowały 32,4% wartości dodanej brutto ogółem (wobec 34,6% w 2011 r.). Udział pozostałych jednostek usługowych

w wartości dodanej brutto wyniósł 23,0% (podobnie jak w 2011 r.), a podmiotów z sekcji A: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 3,8% (wobec 4,0% w 2011 r.).

W układzie podregionalnym struktura WDB według grup sekcji PKD 2007 wskazuje na nieco większy udział w tworzeniu wartości dodanej brutto w 2014 r. przemysłu i budownictwa w podregionie zielonogórskim, tj. 42,2%, przy wartości 38,6% w podregionie gorzowskim. Na uwagę zasługuje wzrost udziału sekcji A w podregionie gorzowskim z 3,8% w 2010 r. do 4,3% w 2014 r., przy analogicznych danych dla podregionu zielonogórskiego: z 3,3% do 3,5%. Udział sekcji handlowo-usługowych w 2014 r. wyniósł w podregionie gorzowskim 57,1%, a w zielonogórskim 54,3%. Dane graficznie zaprezentowano na mapie nr 2.

W prezentowanym okresie nie wystąpiły istotne zmiany w strukturze pracujących według grup sekcji PKD. W 2015 r. 57,0% ogółu pracujących w województwie stanowili pracujący w przedsiębiorstwach usługowych, w tym 28,4% pracujący w przedsiębiorstwach z grupy sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja, działalność finansowa i ubezpieczeniowa oraz obsługa rynku nieruchomości. W podregionie gorzowskim w przedsiębiorstwach usługowych pracowało w 2015 roku 55,8% pracujących, w podregionie zielonogórskim 57,8%. Dalsze 31,8% ogółu pracujących w województwie stanowili pracujący w przemyśle i budownictwie (wyższy odsetek pracujących w tych sekcjach notowano jedynie w województwie śląskim: 35,1%, wobec 26,4% średnio w kraju). W przemyśle i budownictwie w podregionie gorzowskim pracowało 32,4% pracujących, a w zielonogórskim 30,3%. Pozostałe 11,2% ogółu pracujących w Lubuskiem stanowili pracujący w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (tj. 11,8% w podregionie gorzowskim i 10,9% w podregionie zielonogórskim). Strukturę pracujących według grup sekcji PKD w podregionach zaprezentowano graficznie na mapie nr 3.

Sytuacja demograficzna

W końcu 2016 r. ludność województwa lubuskiego liczyła ponad 1 mln 17 tys. osób, co stanowi 2,6% ludności w kraju. W podregionie gorzowskim mieszkało blisko 386 tys. Lubuszan (tj. 38% ogółu ludności województwa), a w podregionie zielonogórskim około 631 tys. (tj. 62% ludności województwa).

Rok 2016 był czwartym z kolei, w którym zanotowano spadek liczby ludności po okresie równowagi w latach 2010-2012. W ogólnej liczbie ludności 64,9% stanowiła ludność miejska, mieszkająca w 42 miastach (w kraju – 60,2%). Średnia gęstość zaludnienia w województwie wyniosła 73 osoby na 1 km². Dla porównania w Polsce przeciętnie na 1 km² powierzchni mieszkały 123 osoby.

W porównaniu z 2013 r. liczba ludności zmniejszyła się o ponad 4,0 tys., co spowodowane było w dużej mierze odpływem migracyjnym ludności z województwa. Ogólne saldo migracji pomimo wzrostu wskaźnika – z poziomu minus 13,5 w 2013 r. do minus 8,2 w 2016 r. w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców – nadal pozostawało niższe niż średnio w kraju (0,4 w 2016 r.). Na niekorzystne trendy demograficzne wpłynął także naturalny ubytek ludności. Przy niewielkiej poprawie współczynnika urodzeń żywych (z 9,5 do 9,6 w przeliczeniu na 1000 ludności) i takiej samej wielkości współczynnika zgonów (9,8), liczba urodzeń żywych nadal była niższa niż liczba zgonów, co spowodowało, że przyrost naturalny był ujemny i w przeliczeniu na 1000 ludności wyniósł minus 0,2 (w 2013 r. było to minus 0,3). W województwie obserwowany jest także ponowny wzrost umieralności niemowląt: z 5,6 zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych w 2013 r., poprzez 3,8 i 4,1 w 2014 i 2015 r. do 5,9 w 2016 r.

Analizując strukturę ludności województwa lubuskiego w podziale na tzw. ekonomiczne grupy wieku, tj. ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym zauważyć można zmiany, jakie dokonały się w latach 2013-2016. Wskazują one na postępujący proces starzenia się ludności w województwie. W ogólnej liczbie ludności udział osób w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzież w wieku do 17 lat) zmniejszył się z 18,4% w 2013 r. do 18,1% w 2016 r. Udział osób w wieku produkcyjnym (mężczyźni – 18-64 lata, kobiety – 18-59 lat) wyniósł 62,4%, tj. o 2,0 p. proc. mniej niż w 2013 r. Natomiast odsetek osób w wieku poprodukcyjnym zwiększył się do 19,5%, tj. o 2,3 p. proc.

Konkurencyjność gospodarki; atrakcyjność inwestycyjna regionu

W ostatnich latach w województwie lubuskim zmniejszyły się **nakłady brutto na środki trwałe** w gospodarce narodowej z 10052 mln zł w 2011 r. do 6596 mln zł w 2014 r. Stopa inwestycji w gospodarce narodowej (relacja nakładów brutto na środki trwałe do produktu krajowego brutto w cenach bieżących) obniżyła się z 29,1% w 2011 r. (tj. najwyższej w kraju) do 17,2% w 2014 r. (w kraju stopa inwestycji w gospodarce narodowej zmniejszyła się w analogicznym okresie z 20,7% do 19,8%).

Po trzech latach spadku, w 2015 r. wzrosły nakłady inwestycyjne w porównaniu z poprzednim rokiem (o 22,1% tj. do 5874 mln zł). Wyższy wzrost nakładów zanotowano w sektorze prywatnym (o 33,3%), niż w publicznym (o 6,4%). W porównaniu z poprzednim rokiem poprawiła się relacja nakładów inwestycyjnych do produktu krajowego brutto. W 2015 r. udział nakładów inwestycyjnych w produkcie krajowym brutto wyniósł 14,8% (wobec 12,5% w 2014 r., 14,4% w 2013 r. i 16,1% w 2012 r.). W kraju relacja nakładów inwestycyjnych do PKB wyniosła 15,1%.

W końcu 2016 r. w województwie lubuskim było 111,8 tys. **podmiotów gospodarczych** wpisanych do rejestru REGON. Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w prezentowanym okresie wykazywała tendencję rosnącą, osiągając w 2016 r. poziom 1098 podmiotów. Tym samym lubuskie pozostało w grupie województw o wysokim wskaźniku przedsiębiorczości (6 miejsce w kraju). Spośród powiatów województwa lubuskiego najwięcej podmiotów gospodarczych zanotowano w miastach na prawach powiatu: Zielona Góra i Gorzów Wlkp. oraz w powiatach: słubickim, gorzowskim, międzyrzeckim i świebodzińskim.

W województwie lubuskim nadal relatywnie wysoka jest liczba podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego w przeliczeniu na 10 tys. ludności, która jednak zmniejszyła się w prezentowanym okresie. W 2015 r. liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. ludności wyniosła 6,5 (5 miejsce wśród województw w kraju). Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego w większości (w 60%) zatrudniały do 10 osób. Dalsze 20% ogółu podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły podmioty, w których liczba pracujących wyniosła od 10 do 49 osób, a 15% – od 50 do 249 osób. Podmioty zatrudniające 250 osób i więcej stanowiły 5% ogółu podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego.

W 2015 r. liczba podmiotów prowadzących **działalność badawczo-rozwojową (B+R)**, tj. systematycznie prowadzących prace twórcze, w celu zwiększenia zasobu wiedzy oraz znalezienia nowych zastosowań dla tej wiedzy lub zlecających wykonanie takich prac innym podmiotom, w województwie lubuskim wyniosła 69 (tj. 1,6% ogółu podmiotów prowadzących działalność B+R w kraju). W porównaniu z 2012 r. liczba tych podmiotów zwiększyła się prawie 2-krotnie, jednak nadal była najmniejsza w kraju. Zdecydowana większość jednostek prowadzących działalność B+R (63 podmioty) znajdowała się w sektorze przedsiębiorstw.

W ciągu czterech lat na działalność badawczo-rozwojową w województwie lubuskim wydatkowano łącznie 322,2 mln zł, co stanowiło zaledwie 0,5% ogółu nakładów na działalność badawczo-rozwojową zrealizowanych w tym okresie w kraju. W 2015 r. nakłady na działalność B+R wyniosły 89,4 mln zł, tj. o 31,3% więcej w porównaniu z poprzednim rokiem i o 27,7% więcej w stosunku do nakładów zrealizowanych w 2012 r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca nakłady na B+R w województwie (88 zł) były ponad 5-krotnie niższe niż średnio w kraju (470 zł).

Do 2013 r. intensywność prac w zakresie działalności badawczo-rozwojowej w województwie lubuskim, wyrażona wielkością nakładów na B+R w relacji do PKB w cenach bieżących, rosła osiągając poziom 0,26%. W 2014 r. udział nakładów na działalność B+R w PKB uległ jednak obniżeniu do poziomu 0,18%. Biorąc pod uwagę wzrost nakładów na badania i rozwój w 2015 r. (o 31,3% w porównaniu z 2014 r.) oraz wstępnie szacowany wzrost PKB (o 3,6% w skali roku), w 2015 r. można spodziewać się poprawy wskaźnika intensywności prac badawczo-rozwojowych. Znamienne jest jednak, że we wszystkich latach prezentowanego okresu intensywność prac w zakresie działalności B+R w województwie lubuskim była najniższa w kraju.

Liczba zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej, tj. zarówno pracowników merytorycznych, jak i personelu pomocniczego bezpośrednio z nią związanych, przeznaczających na tę działalność co najmniej 10% swojego ogólnego czasu pracy, w 2015 r. wyniosła 1173 osób, co stanowiło

0,7% zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej w kraju. Było to o 7,8% więcej w porównaniu z 2014 r. i o 4,9% więcej w porównaniu z 2012 r. Udział zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej w ludności aktywnej zawodowo w województwie lubuskim w prezentowanym okresie utrzymywał się na niskim i w niewielkim stopniu zmieniającym się poziomie. W 2015 r. wyniósł 0,26%, wobec 0,25% w 2012 r. oraz 0,90% średnio w kraju.

Faktyczne zatrudnienie w działalności badawczo-rozwojowej wyrażone w ekwiwalentach pełnego czasu pracy (EPC), gdzie jeden ekwiwalent pełnego czasu pracy (EPC) oznacza jeden osobo-rok poświęcony wyłącznie na działalność badawczo-rozwojową, w 2015 r. wyniosło 888,1 EPC, tj. stanowiło 0,8% wyrażonego w EPC zatrudnienia w kraju. W takim ujęciu zatrudnienie w województwie lubuskim było o 12,7% wyższe niż w 2012 r., jednak intensywność zatrudnienia w działalności B+R była 3-krotnie mniejsza niż średnio w kraju. Na 1000 osób aktywnych zawodowo zatrudnienie w działalności B+R wyniosło 2,0 EPC (wobec 1,8 EPC w 2013 r. i 6,3 EPC średnio w kraju).

W strukturze zatrudnionych w działalności B+R 86% stanowili pracownicy naukowo-badawczy, 11% – technicy i pracownicy równorzędni, około 3% – pozostały personel. W województwie lubuskim utrzymuje się malejąca, jednak relatywnie wysoki udział pracowników sektora szkolnictwa wyższego w ogóle zatrudnionych w działalności badawczej i rozwojowej (w 2015 r. – 72,1%, wobec 81,5% w 2012 r. oraz 52,1% średnio w kraju). Co czwarty pracownik był zatrudniony w sektorze przedsiębiorstw, natomiast najmniejszy odsetek stanowiły osoby pracujące w sektorze rządowym (mniej niż 1%).

W 2015 r. odsetek przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych ponoszących nakłady na **działalność innowacyjną** wyniósł 11,6% ogółu przedsiębiorstw, tj. był wyższy w porównaniu z rokiem poprzednim, po wzroście obserwowanym w latach 2012-2013 i spadku w 2014 r.

W grupie przedsiębiorstw przemysłowych udział przedsiębiorstw innowacyjnych (tj. takich, które w badanym okresie wprowadziły na rynek przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową – nowy lub istotnie ulepszony produkt bądź nowy lub istotnie ulepszony proces) wyniósł 15,4% (wobec 16,5% w 2012 r.). Spośród przedsiębiorstw przemysłowych objętych badaniem 11,2% wprowadziło innowacje procesowe (wobec 12,9% w 2012 r.), a 10,5% – innowacje produktowe (11,0% w 2012 r.). Aktywność przedsiębiorstw przemysłowych w województwie lubuskim w zakresie wdrażania innowacji produktowych i procesowych we wszystkich klasach wielkości była niższa niż średnio w kraju.

Niewielkim zmianom aktywności przedsiębiorstw w zakresie innowacyjności towarzyszył spadek udziału przychodów netto ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem, do poziomu notowanego 3 lata wcześniej. W 2015 r. przychody netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach przemysłowych stanowiły (podobnie jak w 2012 r.) 4,7% ogółu przychodów netto ze sprzedaży (wobec 5,6% w 2014 r., 6,1% w 2013 r.).

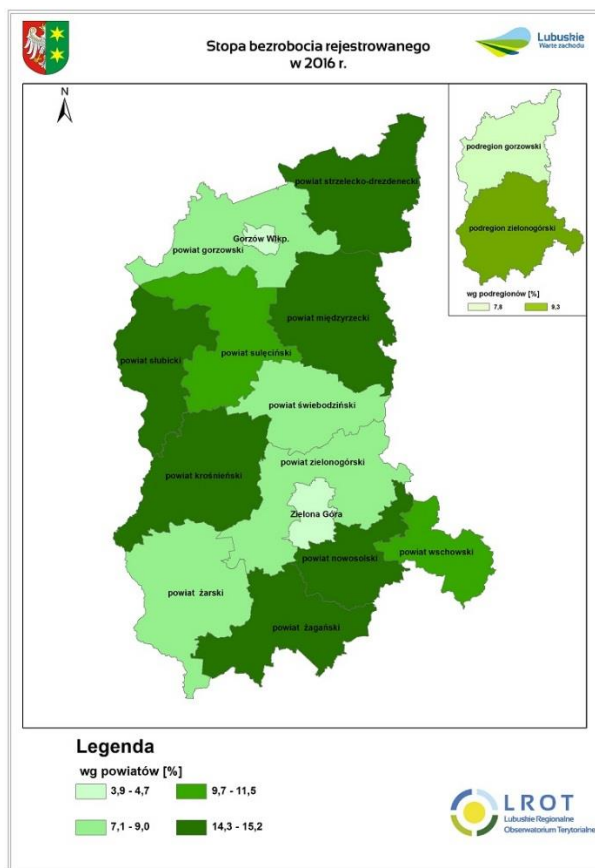
Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych na eksport w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w województwie lubuskim wyniósł 3,2%, tj. nieco mniej niż w latach 2013 i 2014 (ok. 4,0%), jednak więcej niż w 2012 r. (2,8%).

Rynek pracy

W 2016 r. na podstawie badania aktywności ekonomicznej ludności (BAEL) liczba ludności aktywnej zawodowo w wieku 15 lat i więcej wzrosła w porównaniu z poprzednim rokiem (o 1,6%), osiągając poziom notowany w 2013 r., tj. 448 tys. osób, co stanowiło 2,6% ludności aktywnej zawodowo w kraju.

Wskaźnik zatrudnienia ludności w wieku 15 lat i więcej rósł w kolejnych latach omawianego okresu, z 49,2% w 2013 r. do 53,0% w 2016 r., osiągając po raz pierwszy w historii województwa lubuskiego poziom wyższy od przeciętnej wartości w kraju. W populacji ludności w wieku 18-59/64 lata wskaźnik zatrudnienia wyniósł 70,0%, tj. o 2,2 p. proc. więcej niż przed rokiem i o 6,1 p. proc. więcej w porównaniu z notowanym w 2013 r.

Mapa 4. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiatach województwa lubuskiego

Źródło: Opracowanie własne Lubuskiego Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze.

Liczba pracujących w województwie lubuskim w 2015 r. wyniosła 334,6 tys. osób (tj. 2,3% ogółu pracujących w kraju). Było to więcej niż przed rokiem o 1,2% i o 4,7% więcej w porównaniu z 2012 r.

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców liczba pracujących w gospodarce narodowej w województwie sukcesywnie rosła w kolejnych latach prezentowanego okresu. W 2015 r. było to 329 pracujących na 1000 mieszkańców województwa wobec 324 w 2014 r., 314 w 2013 r. i 312 w 2012 r. Mimo to wskaźnik ten jest jednym z niższych w kraju (przy jego średniej wartości w Polsce na poziomie 377 pracujących na 1000 mieszkańców). Liczba pracujących na 1000 ludności jest wyższa w podregionie gorzowskim niż zielonogórskim (w 2015 r. odpowiednio 346 i 318).

W ostatnich latach wystąpił wyraźny spadek liczby bezrobotnych zarejestrowanych w województwie. **Stopa bezrobocia rejestrowanego** w końcu 2016 r. wyniosła 8,7% wobec 10,5% w 2015 r., 12,5% w 2014 r. i 15,7% w 2013 r. Stopa bezrobocia w województwie nadal była wyższa od średniej stopy bezrobocia rejestrowanego w kraju (8,3%), jednak odchylenie tego wskaźnika od jego wartości średniej w kraju zmniejszyło się.

Sytuacja w lubuskich powiatach była zróżnicowana. W pięciu lubuskich powiatach, tj. żagańskim, nowosolskim, krośnieńskim, międzyrzeckim i strzelecko-drezdeneckim stopa bezrobocia rejestrowanego wynosiła około 15%. Natomiast w trzech powiatach, tj. miastach na prawach powiatu Gorzowie Wielkopolskim i Zielonej Górze oraz powiecie słubickim wyniosła poniżej 5% (por. mapa nr 4).

Stopa bezrobocia wg BAEL wyniosła w 2016 r. 4,7% i był to najniższy wskaźnik w Polsce. W 2013 r. odnotowano w województwie lubuskim stopę bezrobocia mierzonego metodą BAEL na poziomie 9,6%.

Jakość życia

W 2016 r. nastąpiła wyraźna poprawa sytuacji gospodarstw domowych w województwie lubuskim, co znalazło odzwierciedlenie w znaczącym zmniejszeniu się zasięgu ubóstwa. W porównaniu z 2013 r. **stopa ubóstwa relatywnego** zmniejszyła się o 6 p. proc. W gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa relatywnego żyło 9,0% Lubuszan (średnia dla kraju wyniosła ok. 14,0%). Była to najniższa wartość wskaźnika ubóstwa w kraju. Czynniki, które w największym stopniu przyczyniły się do spadku zasięgu ubóstwa, były m. in. wzrost wynagrodzeń i spadek bezrobocia.

W odniesieniu do 2012 r. **miesięczny dochód rozporządzalny** w gospodarstwach domowych wzrósł o 15,3% i w 2015 r. osiągnął poziom 1420 zł na osobę (w kraju było to 1386 zł). Przeciętne miesięczne wydatki w gospodarstwach domowych na osobę w 2015 r. wzrosły o 11,1% i osiągnęły wartość 1118 zł, stanowiły 78,8% dochodów (w 2012 r. – 81,8%).

W 2014 r. nominalne dochody do dyspozycji brutto gospodarstw domowych na 1 mieszkańca w województwie lubuskim wyniosły 24,1 tys. zł (89,8% średniej krajowej). W ujęciu realnym dochody do dyspozycji brutto gospodarstw domowych na 1 mieszkańca w 2014 r. były wyższe w porównaniu z 2013 r. o 2,3%.

Na przestrzeni lat 2012-2015 warunki mieszkaniowe Lubuszan znacząco się nie zmieniły. Zasoby mieszkaniowe w 2015 r. szacowano na 365,7 tys., dla porównania w 2012 r. na 356,6 tys. W 2015 r. mieszkania województwa lubuskiego stanowiły 2,6% krajowych zasobów mieszkaniowych. Odnosząc wielkość **zasobów mieszkaniowych** do liczby ludności, pozycja województwa lubuskiego w ostatnich latach (2012-2015) pozostawała bez zmian (15. miejsce w kraju).

Przeciętnie w jednym mieszkaniu nadal zamieszkiwało ok. 3 osób, czyli tyle samo co w 2012 r. i średnio w kraju. Zbliżona do średniej krajowej (73,6 m²) była także przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania, która wyniosła 73,3 m². W przeliczeniu na 1000 mieszkańców ilość wybudowanych mieszkań w województwie lubuskim wzrosła nieznacznie, w 2015 r. oddano do użytkowania 3,2 mieszkania, w porównaniu z 3,1 w 2012 r. Zwiększył się natomiast do 63,7%, czyli o 7,7 p. proc. odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w samochód osobowy. W 2015 r. na 1000 osób przypadało ponad 567 zarejestrowanych aut (w 2012 r. – 507), a województwo lubuskie zajęło czwartą lokatę w kraju.

Zmniejszenie się liczby dzieci i młodzieży oraz wzrost liczby osób starszych to powody, dla których samorząd województwa lubuskiego skierował swoje działania zarówno do lubuskich seniorów, jak i młodzieży, aby poprzez odpowiednio skierowaną ofertę wspierać i promować jakość życia w województwie lubuskim w tych grupach społecznych.

Lubuska Społeczna Rada Seniorów została powołana w 2016 r. jako organ konsultacyjny, doradczy i inicjatywny, działając na rzecz wzmocnienia i rozwoju regionalnej polityki senioralnej przy Marszałku Województwa Lubuskiego. Rada zaangażowana jest do prac nad Wojewódzkim Programem na rzecz Osób Starszych.

„Założenia polityki młodzieżowej województwa lubuskiego” to dokument przyjęty przez Zarząd Województwa Lubuskiego 1 sierpnia 2016 roku, który ma funkcję koordynującą cele i kierunki działań wskazane w innych dokumentach strategicznych, których grupą docelową jest młodzież. W ślad za tym dokumentem opracowano Program dla Młodzieży „Młodzi On-Life”, w ramach którego koordynowane są działania dla młodych w zakresie rynku pracy, przedsiębiorczości, wolontariatu, edukacji. Jego ważnym elementem jest **Budżet Inicjatyw Obywatelskich**, gdzie 1 mln zł z budżetu województwa na rok 2017 przeznaczono na udzielanie mikrodotacji (max. 5 tys. zł) organizacjom pozarządowym i grupom nieformalnym na realizację pomysłów ludzi młodych.

Infrastruktura techniczna

W 2016 r. został przyjęty Program Rozwoju Transportu Województwa Lubuskiego. Wyznacza on kierunki rozwoju transportu w regionie, w szczególności w obszarach, które mogą zostać wsparte ze środków regionalnego programu operacyjnego, tj.: transport drogowy, kolejowy oraz miejski.

Pod względem stopnia rozwoju **infrastruktury drogowej** Lubuskie należy do grupy stosunkowo dobrze rozwiniętych regionów w kraju.

Na komunikacyjną dostępność zewnętrzną regionu wpływają w województwie lubuskim autostrady A2 i A18 oraz droga ekspresowa S3. W wyniku zakończonych w ostatnich latach (od 2010 r.) inwestycji w sieci dróg krajowych, w Lubuskiem na koniec 2015 r. istniało ogółem 232 km dróg ekspresowych i autostrad (6 miejsce w kraju).

Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Zielonej Górze w 2016 roku realizowała na terenie województwa lubuskiego 7 kontraktów o wartości prawie 1,9 mld zł na łącznym odcinku 95 km drogi klasy S: obwodnica Gorzowa Wlkp. – budowa drugiej jezdni (11,6 km), obwodnica Międzyrzecza – budowa drugiej jezdni (6,5 km), odcinek Sulechów – Nowa Sól – budowa drugiej jezdni, podzielone na 3 kontrakty (44 km), odcinek Nowa Sól – Kaźmierzów, podzielony na 2 kontrakty (33,3 km). Koszt inwestycji zrealizowanych w 2016 r. wyniósł prawie 737 mln zł. Zakończenie budowy drogi ekspresowej S3 w województwie lubuskim przewidziane jest na 2019 r.

W 2016 r. prowadzone były również prace związane z budową Miejsc Obsługi Podróżnych (MOP) przy drodze S3, tj. Marwice (w pobliżu Gorzowa Wlkp.), Popowo (przy Skwierzynie) oraz Kępsko (nieдалeko Sulechowa).

Długość dróg wojewódzkich o nawierzchni twardej przypadająca na 100 km² powierzchni województwa wynosi blisko 11,5 km dróg, co jest wartością wyższą od średniej krajowej kształtującej się na poziomie 9,3 km. W 2015 r. łączna długość dróg wojewódzkich o twardej nawierzchni zwiększyła się w województwie lubuskim, w stosunku do roku 2013 r., o 0,8%, co stanowiło piąty najmniejszy przyrost w porównaniu do innych województw, przy wzroście w kraju wynoszącym 2,5%.

Województwo Lubuskie w 2016 r. realizowało szereg przedsięwzięć na drogach wojewódzkich, przyczyniających się do zwiększenia dostępności transportowej przy jednoczesnej poprawie bezpieczeństwa uczestników ruchu, w tym inwestycji związanych z budową obwodnic, rozbudową i przebudową dróg i mostów, na które przeznaczona została kwota w wysokości 58,25 mln zł. Inwestycje na drogach wojewódzkich realizowano z budżetu własnego, dotacji celowych pochodzących od jednostek samorządu terytorialnego, jednak największy udział miały środki UE z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020. W 2016 r. Zarząd Dróg Wojewódzkich (ZDW) prowadził roboty budowlane łącznie na 79 inwestycjach i zakończył inwestycje drogowe i mostowe na długości 70,48 km dróg, które polegały na budowie, rozbudowie, przebudowie dróg wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz odnowie dróg.

Po obserwowanej w ostatnich latach zauważalnej poprawie sytuacji w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego, w 2016 r. nastąpił regres. Wprawdzie liczba **wypadków drogowych** w województwie lubuskim zmniejszyła się o 8,4% w porównaniu z 2013 r., wynosząc 684, to zwiększyła się znacznie liczba ofiar śmiertelnych wypadków drogowych na 100 tys. ludności (z 9 w 2013 r. do 11 w 2016 r.). Liczba poszkodowanych w wypadkach (rannych) zmniejszyła się – ze 100 w 2013 r. do 77 w 2015 r. by wzrosnąć do 86 rannych przypadających na 100 tys. ludności w 2016 r.

Region posiada dobrze rozwiniętą **sieć kolejową** – pod względem długości linii kolejowych przypadającej na jednego mieszkańca, Lubuskie jest na pierwszym miejscu w kraju. Wskaźnik gęstości linii kolejowych obliczany jako długość linii normalnotorowych przypadających na 100 km² województwa kształtuje się na poziomie 6,5 km/100 km² (7. lokata wśród województw) i jest wyższy od wskaźnika gęstości dla kraju (6,2 km/100 km²).

W obszarze infrastruktury transportu kolejowego w 2016 r. prowadzone były prace modernizacyjne na linii kolejowej CE-59 Wrocław-Zielona Góra-Szczecin oraz nr 358 Czerwieńsk-Gubin.

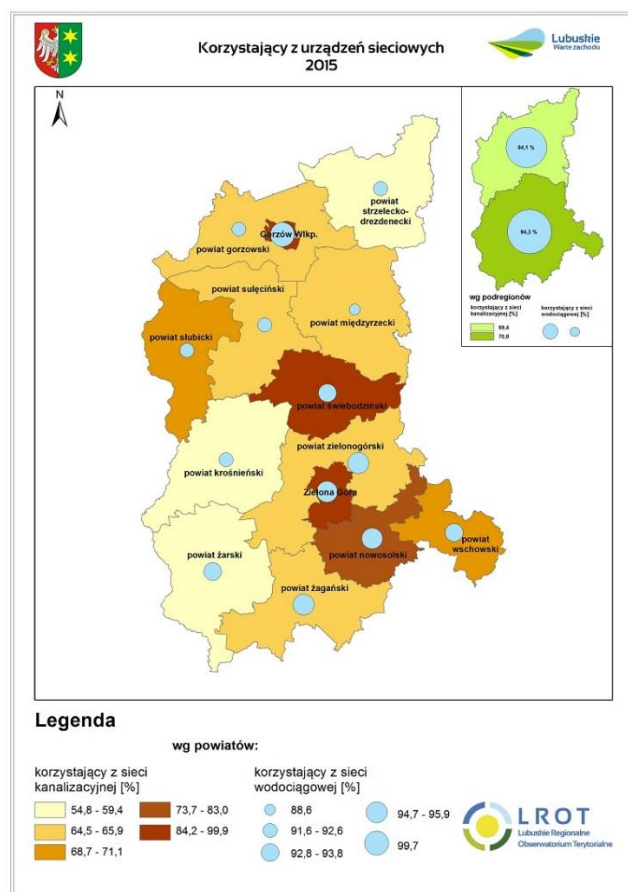
Z końcem 2015 roku Rząd Polski zawarł umowę pożyczki z Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju na realizację „Projektu ochrony przeciwpowodziowej w dorzeczu Odry i Wisły” w tym komponent 1B.1 „Odbudowa i modernizacja zabudowy regulacyjnej rzeki Odry. Przywrócenie

warunków żeglowności drogi wodnej”, który realizowany będzie na odcinku do ujścia rzeki Nysy Łużyckiej.

W ramach wykorzystania infrastruktury Portu Lotniczego Zielona Góra w Babimoście w 2016 r. wykonano 520 lotniczych operacji połączeń regularnych i obsłużono łącznie 8745 pasażerów. Port w województwie lubuskim należy do najmniejszych w kraju (obok portu lotniczego w Radomiu). Głównie odbywają się loty do Warszawy. Dla porównania w 2015 r. obsłużono 15 550 pasażerów, w 2014 r. 10 682, a w 2013 r. 12 196². W 2017 r. przewoźnikiem obsługującym port zostały Polskie Linie Lotnicze LOT S.A., które włączyły połączenie z Babimostu w siatkę lotów PLL LOT S.A. W związku z tym spodziewany jest w 2017 r. wzrost liczby obsłużonych pasażerów.

W Lubuskiem zauważalne są pozytywne zmiany w wyposażeniu lokali mieszkalnych w podstawowe instalacje, co świadczy o poprawie warunków bytowych w regionie. W powiązaniu z powyższym rośnie także odsetek **ludności korzystającej z urządzeń sieciowych**. W 2015 r. z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej korzystało odpowiednio: 94,4%, 72,7% i 51,9% mieszkańców województwa lubuskiego, przy średniej dla Polski wynoszącej: 91,8%, 69,7% i 52,1%. W odniesieniu do 2012 r. odnotowano procentowy wzrost liczby Lubuszan korzystających z sieci kanalizacyjnej i wodociągu odpowiednio o: 7,8 p. proc. i 4,7 p. proc. Spadek natomiast wystąpił wśród korzystających z sieci gazowej (o 0,4 p. proc.). Podobne tendencje zaobserwowano także w Polsce.

Mapa 5. Odsetek ludności korzystającej z urządzeń sieciowych w powiatach województwa lubuskiego

Źródło: Opracowanie własne Lubuskiego Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze.

² Dane wg Urzędu Lotnictwa Cywilnego, <http://www.ulc.gov.pl/pl/regulacja-ryнку/statystyki-i-analizy-ryнку-transportu-lotniczego/3724-statystyki-wg-portow-lotniczych>.

Przy odsetku ludności korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej nie występują znaczne różnicowania wewnątrzregionalne. W podregionie gorzowskim z sieci wodociągowej w 2015 r. korzystało 94,3% mieszkańców podregionu, a kanalizacyjnej 75,6%. W podregionie zielonogórskim analogicznie 94,5% i 70,9%. Natomiast nieco większy odsetek mieszkańców podregionu zielonogórskiego korzystało z sieci gazowej 56,1% niż podregionu gorzowskiego: 44,8%.

Infrastruktura i przedsięwzięcia społeczne

Edukacja już od poziomu przedszkolnego jest ważnym etapem wprowadzenia młodzieży do aktywności społeczno-zawodowej, choć wskaźniki charakteryzujące wychowanie przedszkolne Lubuskiego charakteryzuje tendencja spadkowa. W 2015 r. w województwie lubuskim **wychowanie przedszkolne** prowadziło 476 placówek (o 6,8% mniej niż w 2013 r.) – objętych nim było 29,2 tys. dzieci (spadek o 16,9% w porównaniu z 2013 r.), w tym 26,6 tys. dzieci w wieku 3-5 lat. Na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat ogółem w 2015 r. przypadało 832 dzieci tej grupy wiekowej uczęszczających do placówek przedszkolnych, przy średniej dla Polski 842. W 2013 roku wskaźnik w Lubuskim wyniósł z 727 dzieci w przeliczeniu na 1 tys. dzieci ogółem. Należy pamiętać, że w roku 2015 do szkół poszły 6 latki, co spowodowało możliwość przyjęcia większej ilości dzieci w wieku lat 3. Zdecydowanie więcej dzieci (84,2%) uczęszczało do przedszkoli w miastach.

W ostatnich latach w województwie lubuskim następuje spadek **liczby studentów**. Tendencja ta obserwowana jest również w całym kraju i jest spowodowana niekorzystnymi zmianami zachodzącymi w strukturze ludności według wieku. W 2016 r. w województwie funkcjonowało 6 uczelni wyższych, spośród których 3 są uczelniami państwowymi. Na lubuskich uczelniach kształciło się w 2016 r. 15 tys. studentów. W 2015 r. na 10 tys. ludności przypadało w województwie lubuskim 162 studentów (najmniejsza wartość wśród wszystkich województw), średnio w kraju 365.

Jednym z podstawowych zadań administracji publicznej świadczonym wobec obywateli jest **opieka zdrowotna**. Lubuskie szpitale (26 szpitali ogólnych i 3 psychiatryczne) w 2015 r. dysponowały liczbą 5239 łóżek. W 2015 r. w województwie lubuskim na 10 tys. ludności przypadały 43 łóżka w szpitalach ogólnych (o 6 łóżek mniej niż wynosiła średnia dla Polski), co plasowało województwo na 15. miejscu w kraju (jedynie przed województwem pomorskim). Wskaźnik ten obniżył się w latach 2013-2015 w województwie lubuskim o jedno łóżko.

Inwestycje w zdrowie są zasadniczym priorytetem Zarządu Województwa. Wojewódzki Szpital Kliniczny im. Karola Marcinkowskiego w Zielonej Górze sp. z o.o. został przekształcony w **Szpital Uniwersytecki im. Karola Marcinkowskiego w Zielonej Górze sp. z o.o.** Utworzenie na jego bazie pierwszej w regionie kliniki wpłynęło na zwiększenie dostępności do usług medycznych dla pacjentów oraz dało możliwość utworzenia nowoczesnej bazy naukowej dla potrzeb kształcenia studentów Wydziału Lekarskiego i Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Zielonogórskiego. Rozpoczęto także działania na rzecz powstania **Centrum Zdrowia Matki i Dziecka w Zielonej Górze**.

W Gorzowie Wielkopolskim zainwestowano w **Ośrodek Radioterapii**, który skupia w jednym miejscu wszystkie poradnie związane z leczeniem onkologicznym. Na jego budowę przeznaczono 66 mln zł. Samorząd Wojewódzki finansuje w połowie budowę **Bazy Lotniczego Pogotowia Ratunkowego HEMS** w Gorzowie Wlkp. Planowany termin zakończenia inwestycji to 2018 r. Obecnie przy gorzowskim szpitalu funkcjonuje już tymczasowa baza kontenerowa Lotniczego Pogotowia Ratunkowego.

Został także przygotowany pierwszy wojewódzki program profilaktyczny **„Zdrowe płuca Lubuszan”**, który dotyczy wczesnej diagnostyki chorób nowotworowych płuc dla mieszkańców województwa lubuskiego.

W ramach rozwoju społeczno-gospodarczego regionu ważne miejsce zajmuje także turystyka. Wskaźniki natężenia **ruchu turystycznego** w województwie lubuskim w stosunku do liczby faktycznych mieszkańców lokowały je w pierwszej dziesiątce (miejsca od 6-9 wśród 16 województw) z wartością zbliżoną do średniej krajowej, natomiast inne miary względne, charakteryzujące turystykę województwa lubuskiego były niższe, lokując je na miejscu 12-13.

W 2016 r. średnio w Polsce na 100 km² przypadało 3,4 turystycznych obiektów noclegowych (posiadających 10 lub więcej miejsc noclegowych). Województwo lubuskie (z wartością 2,1), uplasowało się na 10. pozycji.

Średnia gęstość bazy noclegowej w Polsce w 2016 r. wyniosła 2,4 miejsc noclegowych na 1 km² powierzchni. Wartości wyższe niż średnia krajowa odnotowano w 5 województwach, wśród których przodowało województwo małopolskie (6,3). Najmniej miejsc noclegowych w przeliczeniu na 1 km² powierzchni występowało w województwie podlaskim (0,7). W województwie lubuskim na 1 km² powierzchni przypadało średnio 1,4 miejsc noclegowych, blisko dwukrotnie mniej niż wynosiła średnia krajowa (12. lokata wśród województw).

Pod względem funkcji turystycznej Baretje`a (relacja liczby miejsc noclegowych do liczby mieszkańców) województwo lubuskie osiągnęło wartość średniej dla Polski (1,9 miejsc noclegowych/100 mieszkańców), co stanowiło szóstą lokatę, jaką osiągnęło wśród polskich województw, liczoną w oparciu o wskaźniki charakteryzujące stopień zagospodarowania turystycznego oraz intensywność ruchu turystycznego.

W zakresie odtwarzania tradycji winiarskich utworzono infrastrukturę Lubuskiego Centrum Winiarstwa, które jest położone na terenie winnicy w gminie Zabór, działa tu też największa, licząca 35 ha, samorządowa winnica w Polsce, gdzie swoje uprawy prowadzi 13 winiarzy. Głównym celem stworzenia Lubuskiego Centrum Winiarstwa był rozwój marki oraz potencjału turystycznego województwa lubuskiego, a także budowanie tożsamości regionalnej, integracja środowisk winiarskich oraz odradzanie tradycji związanych z uprawą winorośli i produkcją wina na tych terenach.

W województwie lubuskim znajdują się atrakcje turystyczne dostrzegane na arenie krajowej. W plebiscytach National Geographic Traveler wyłoniono 5 laureatów z województwa lubuskiego. W 2015 r. był to Park Narodowy Ujście Warty, a w 2016 r. Szlak Kościołów Drewnianych Regionu Kozła oraz ścieżka geoturystyczna „Dawna Kopalnia Babina” w Geoparku Łuk Mużakowa, który otrzymał certyfikat „Światowego Geoparku UNESCO”. W 2017 r. na liście 7 Cudów Polski znalazł się Bulwar Nadwarciański w Gorzowie Wlkp. oraz Zespół Poaugustiański w Żaganiu.

Przy zadowalającym dostępie do **instytucji kultury** (4. lokata w Polsce w odniesieniu do liczby osób przypadających na 1 miejsce w teatrach i instytucjach muzycznych), wzrosła liczba mieszkańców województwa lubuskiego korzystających z nich. W 2016 r. liczba widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych przypadających na 1000 mieszkańców wzrosła z 229 do 391 (przy średniej krajowej wynoszącej 380 osób,) powodując przesunięcie Lubuskiego z jedenastego na czwarte miejsce wśród województw.

Finanse jednostek samorządu terytorialnego

W 2016 r. **dochody** budżetów jednostek samorządu terytorialnego (JST) wyniosły 5420,2 mln zł, przy czym 79,0% tej wartości stanowiły dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu, 13,1% – dochody budżetów powiatów, a pozostałe 7,9% – dochody budżetu województwa. W przeliczeniu na 1 mieszkańca dochody budżetów JST w województwie lubuskim w 2016 r. wyniosły 5327 zł (o 9,9% więcej niż w 2015 r. i o 14,9% więcej w porównaniu z 2013 r.).

Wydatki budżetów JST zrealizowane w 2016 r. wyniosły 5188,2 mln zł, tj. wzrosły w stosunku do poprzedniego roku o 6,9% (a w stosunku do zrealizowanych 3 lata wcześniej – wzrosły o 12,4%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca wydatki JST wzrosły z 4726 zł w 2013 r. do 5334 zł w 2016 r. (tj. o 12,9%). Wzrost wydatków na 1 mieszkańca wystąpił w miastach na prawach powiatu (z 3991 zł w 2013 r. do 4908 zł w 2016 r.) i w gminach (z 3062 zł do 3743 zł). W niewielkim stopniu zmieniły się w ciągu prezentowanych 3 lat średnie wydatki budżetów powiatów (w 2016 r. wyniosły 911 zł na 1 mieszkańca wobec 877 w 2013 r.), zmniejszyły się natomiast wydatki budżetu województwa w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które w 2016 r. wyniosły 380 zł wobec 566 zł w 2013 r.

W 2016 r. w ogóle wydatków JST 11,3% stanowiły wydatki o charakterze inwestycyjnym, tj. mniej niż w latach wcześniejszych. W analizowanym okresie najwyższy udział wydatków inwestycyjnych w ogóle wydatków JST zanotowano w 2014 r. (na poziomie 17,9%), przy wysokim

odsetku wydatków inwestycyjnych budżetu województwa (42,8%) i budżetów gmin (16,9%), które w 2016 r. wyniosły analogicznie 24,2% i 9,9%.

W wartościach bezwzględnych wydatki inwestycyjne JST w 2016 r. łącznie wyniosły 584,8 mln zł, w tym prawie połowę (47,7%) stanowiły wydatki inwestycyjne budżetów gmin. Dalsze 25,9% stanowiły wydatki inwestycyjne miast na prawach powiatu, a 16,0% - wydatki województwa.

W analizowanym okresie obserwuje się spadek udziału wydatków na obsługę długu publicznego w ogóle wydatków budżetów JST. W 2016 r. wydatki w tym dziale wyniosły 49,9 mln zł, co stanowiło 1,0% ogółu wydatków zrealizowanych przez JST. Wydatki na obsługę długu publicznego w największym stopniu obciążają budżety powiatów – stanowią 1,8% ogółu ich wydatków oraz budżet województwa – 1,6%. Należy jednak zwrócić uwagę, że o ile w budżecie województwa odsetek wydatków na obsługę długu publicznego nie zmienił się znacząco w ciągu 3 lat (w 2013 r. wyniósł 1,6%, a w 2015 r. – 1,3%), to odsetek tych wydatków w budżetach powiatów zmniejszył się w bardziej zdecydowany sposób (w 2013 r. wyniósł 3,5%). Wydatki gmin na obsługę długu publicznego stanowiły 0,8% (wobec 1,8% w 2013 r.), a miast na prawach powiatu – 0,7% (wobec 1,6%).

Zobowiązania ogółem JST³ w końcu 2015 r. wyniosły 1705,9 mln zł, tj. po 1,4% mniej niż w latach 2013 i 2014. Spadek zobowiązań w porównaniu z 2013 r. wystąpił w budżecie województwa – do 170,4 mln zł, tj. o 11,0% oraz w budżetach gmin – łącznie do 832,1 mln zł, tj. o 5,1%. Zwiększyły się natomiast zobowiązania powiatów – do 295,7 mln zł (tj. o 10,9% w stosunku do 2013 r.) i miast na prawach powiatu – do 407,7 mln zł, tj. o 3,2%.

Relacja zobowiązań JST wliczanych do długu publicznego do wykonanych przez nie dochodów wyniosła 34,5% (wobec 36,5% w 2013 r.). Najmniej korzystnie kształtowała się relacja zobowiązań do dochodów budżetowych powiatów (na poziomie 42,5%). W przypadku budżetów miast na prawach powiatu zobowiązania stanowiły 35,4% ich dochodów budżetowych, województw – 34,8%, a gmin – 32,0%. Łączne zadłużenie JST województwa lubuskiego na 1 mieszkańca w 2015 r. wyniosło 1673 zł (wobec 1863 zł średnio w kraju).

Wykorzystanie funduszy europejskich w ramach RPO

Lubuski Regionalny Program Operacyjny 2007-2013

Wartość dofinansowania ze środków UE w ramach Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 (na podstawie wniosków o płatność końcową) wyniosła ok. 2 mld zł⁴ (co w przeliczeniu na mieszkańca województwa daje kwotę ok. 2 tys. zł⁵).

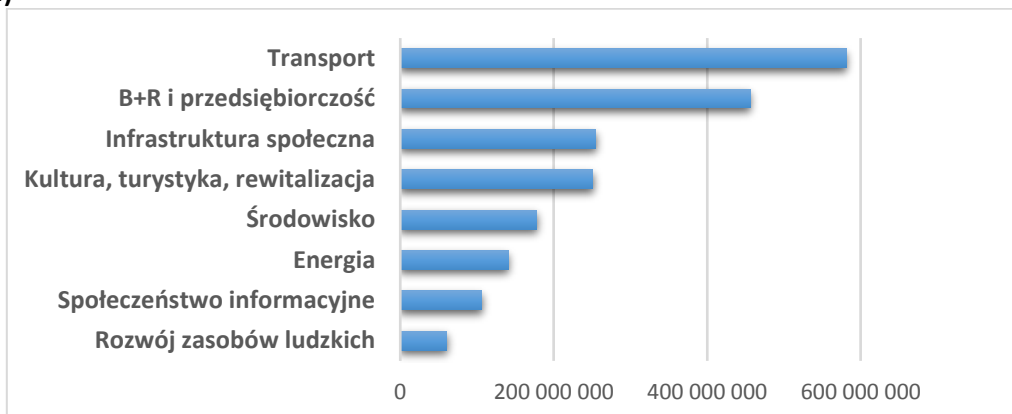
Największe dofinansowanie w ramach LRPO uzyskały projekty z obszaru transportu - kolejowego, drogowego, miejskiego oraz lotniczego (inwestycje w porcie lotniczym w Babimoście). Duży udział w LRPO miały również inwestycje związane z B+R i przedsiębiorczością – co wynikało z realizacji strategicznego celu jakim jest konkurencyjność lubuskiej gospodarki. W tym obszarze zrealizowane zostały m.in. duże i ważne z perspektywy dalszego rozwoju regionu projekty związane z lubuskimi parkami naukowo-technologicznymi i ośrodkami B+R. Wykres 1 pokazuje poziom dofinansowania w ramach LRPO 2007-2013 w poszczególnych obszarach.

³ Realizacja budżetów przez lubuskie jednostki samorządu terytorialnego, *Kwartalnik Regionalnej Izby Obrachunkowej* Nr 1-2/55/2016 i Nr 1-2/53/2014, www.bip.zielonagora.rio.gov.pl (strona aktywna na dzień 25 lipca 2017 r.)

⁴ Źródło danych: Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego.

⁵ Obliczenie własne LROT, źródło danych dot. liczby ludności: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, ludność – stan w dniu 31.12.2016 r.

Wykres 1. Wartość dofinansowania UE wg obszarów tematycznych w ramach LRPO 2007-2013 (w PLN)

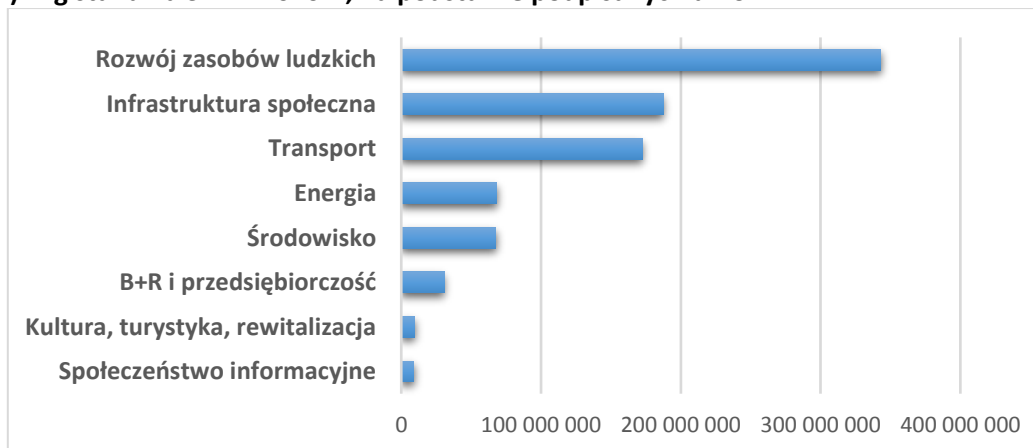

Źródło: Opracowanie własne LROT na podstawie danych otrzymanych z Departamentu Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego.

Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020

W perspektywie finansowej 2014-2020 w województwie lubuskim wdrażany jest Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020, na realizację którego ze środków unijnych przewidziano ponad 900 mln euro (ok. 4 mld zł). Według stanu na koniec 2016 r. wartość dofinansowania UE do projektów w ramach RPO – L2000 (na podstawie zawartych umów) wyniosła ponad 926 mln zł⁶ (co w przeliczeniu na mieszkańca województwa daje kwotę ok. 910 zł⁷).

Wykres 2. Wartość dofinansowania UE wg obszarów tematycznych w ramach RPO – Lubuskie 2020 (w PLN) wg stanu na 31.12.2016 r., na podstawie podpisanych umów.

Źródło: Opracowanie własne LROT na podstawie danych otrzymanych z Departamentu Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego.

Największe dofinansowanie przyznane zostało w ramach obszaru „rozwój zasobów ludzkich” (w tym znaczna część dotyczyła projektów związanych z modernizacją kształcenia zawodowego w regionie). Wysoki poziom dofinansowania na tym etapie wdrażania programu, dotyczył również

⁶ Źródło danych: Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego

⁷ Obliczenie własne LROT, źródło danych dot. liczby ludności: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, ludność – stan w dniu 31.12.2016 r.

obszaru „infrastruktura społeczna”. Związane było to m.in. z rozpoczęciem realizacji niezwykle ważnych dla bezpieczeństwa zdrowotnego Lubuszan inwestycji w infrastrukturę zdrowia tj. budową Centrum Zdrowia Matki i Dziecka w Zielonej Górze oraz rozbudową Szpitala Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp. Duży udział w zakontraktowanych środkach miały ponadto projekty związane z kontynuacją działań na rzecz poprawy dostępności transportowej, przede wszystkim przebudową i modernizacją dróg.

Polityka Miejska

Krajowa polityka miejska w województwie lubuskim znajduje swoje odzwierciedlenie w zapisach Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 (SRWL 2020), wskazując miasta wojewódzkie i ich obszary funkcjonalne oraz ośrodki subregionalne i lokalne jako obszary strategicznej interwencji. W województwie lubuskim funkcjonują 2 ośrodki wojewódzkie Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra. Do kategorii ośrodków subregionalnych należą Żary, Żagań, Nowa Sól, Świebodzin, Słubice i Kostrzyn nad Odrą. Ośrodki lokalne reprezentowane są przez Szprotawę, Wschowę, Lubsko, Gubin, Krosno Odrzańskie, Międzyrzecz, Sulęcín, Skwierzynę, Drezdenko i Strzelce Krajeńskie.

W SRWL 2020 politykę miejską zawarto m.in. w ramach takich celów operacyjnych jak: „Rozwój funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich” i „Rozwój subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich”. Procesy rozwoju regionu szczególnie intensywnie koncentrują się w głównych ośrodkach miejskich województwa, tj. w Gorzowie Wielkopolskim i Zielonej Górze wraz z ich obszarami funkcjonalnymi, stanowiąc regionalne „bieguny wzrostu”. W odniesieniu do subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich prowadzona jest polityka wsparcia w zakresie podnoszenia funkcji gospodarczych i jakości usług publicznych, modernizacji infrastruktury oraz prowadzenia rewitalizacji (m.in. w ramach regionalnego programu operacyjnego).

Projekt Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego⁸ identyfikuje obszary strategicznej interwencji w wymiarze przestrzennym jako obszary funkcjonalne. W regionie lubuskim wyznaczono dwa miejskie obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich (MOF OW), tj. dla Gorzowa Wielkopolskiego i Zielonej Góry. W skład MOF OW Gorzowa Wielkopolskiego wchodzi oprócz miasta wojewódzkiego również gmina Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa i Santok, które tworzą ZIT GW. Natomiast Zielona Góra skupiła wokół siebie gminę Czerwieńsk, Sulechów, Świdnica i Zabór w ramach ZIT ZG.

Dla każdego z MOF OW przygotowano oddzielną strategię zintegrowanych inwestycji terytorialnych. Wśród głównych kierunków działań służących zwiększaniu konkurencyjności obszarów funkcjonalnych miast wojewódzkich, atrakcyjności ich rynków pracy, czy inwestycyjnej znajduje się rozwój zrównoważonego, sprawnego transportu łączącego miasto i jego obszar funkcjonalny oraz poprawa dostępności transportowej do głównych ośrodków miejskich w kraju, realizacja planów gospodarki niskoemisyjnej, rewitalizacja zdegradowanych dzielnic, poprawa stanu środowiska przyrodniczego, ale także wzmacnianie badań, rozwoju technologicznego, innowacji oraz sieciowania miast w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego.

Szacunkowa alokacja inwestycji ZIT w RPO-L2020 obejmuje działania z EFRR oraz EFS i wynosi: dla Gorzowa Wlkp. 49,2 mln euro, dla Zielonej Góry wynosi 58,3 mln euro.

Wg stanu na dzień 31 lipca 2017r. w ramach ZIT GW podpisano 17 umów na kwotę ponad 92,2 mln zł, co stanowi 44,05 % wykonania. ZIT ZG ma podpisanych również 17 umów na kwotę ponad 162,3 mln zł, co stanowi 65,48% wykonania.

⁸ Projekt Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego wraz z planami zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego Zielona Góra i Gorzów Wlkp., projekt przyjęty przez Zarząd Województwa Lubuskiego 11.04.2017 r.

Województwo Lubuskie podejmuje szereg działań mających na celu wsparcie samorządów w procesach zmierzających do rewitalizacji obszarów wymagających szczególnej interwencji. Interwencja kierowana jest zarówno do gmin miejskich, jak i miejsko-wiejskich oraz wiejskich.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020 na rozwój obszarów zmarginalizowanych przeznaczonych zostało 32 668 420,00 EUR, z czego dla Poddziałania 9.2.1 Rozwój obszarów zmarginalizowanych – projekty realizowane poza formułą ZIT alokacja wynosi 12 998 420,00 EUR, dla Poddziałania 9.2.2 Rozwój obszarów zmarginalizowanych – ZIT Gorzów Wlkp.: 8 084 025,00 EUR i dla Poddziałania 9.2.3 Rozwój obszarów zmarginalizowanych – ZIT Zielona Góra: 11 585 975,00 EUR. W wyniku rozstrzygniętych w 2016 roku konkursów w ramach RPO Lubuskie 2020 dla Poddziałania 9.2.2 i 9.2.3 miastu Gorzów Wlkp. przyznano dofinansowanie dla projektu pn.: „Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miasta Gorzowa Wlkp. – Plac Nieznanego Żołnierza” (w kwocie 4 999 850,80 zł), a Zielonej Górze - 31 999 999,65 zł na realizację projektu pn.: „Zagospodarowanie zdegradowanej przestrzeni publicznej na terenie miasta Zielona Góra”. W ramach Poddziałania 9.2.1 Rozwój obszarów zmarginalizowanych – projekty realizowane poza formułą ZIT, w wyniku przeprowadzonych w 2016 r. dwóch rund konkursowych, dofinansowanie w kwocie 58 043 730,58 zł otrzymało 12 lubuskich gmin.

Dzięki umowie zawartej między Województwem Lubuskim a Ministrem Rozwoju w styczniu 2016 r., pomoc finansową w formie dotacji otrzymują gminy chcące opracować lub zaktualizować lokalny/gminny program rewitalizacji. Konkurs współfinansowany jest ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 (POPT 2014-2020), a jego założeniem jest upowszechnienie rozumienia rewitalizacji jako procesu kompleksowych, interdyscyplinarnych przemian ukierunkowanych na wyprowadzenie obszarów zdegradowanych z kryzysu oraz wzmocnienie zdolności gmin do tworzenia mechanizmów partycypacji społecznej.

Pula środków finansowych przeznaczonych na dotacje dla lubuskich gmin wynosi prawie 2,3 mln zł. Pierwsza edycja konkursu rozstrzygnięta została w czerwcu 2016 r., przystąpiło do niej 51 lubuskich gmin, z których wsparcie finansowe przyznane zostało 38 (przy czym trzy z nich zrezygnowały z otrzymania dotacji). Ostateczny termin zakończenia realizacji projektów przez gminy, które otrzymały dotacje w ramach I edycji konkursu to 30 września 2017 r. Część z tych gmin rozliczyła już projekty, a ich wynikiem jest wpisanie programów rewitalizacji na wykaz prowadzony przez Instytucję Zarządzającą RPO Lubuskie 2020. Na dzień 16.08.2017 r. na wykazie wpisanych było 25 programów, z czego 17 opracowanych przez gminy, którym przyznano dofinansowanie w ramach konkursu dotacji.

W ramach II naboru wniosków, ogłoszonego w maju 2017 r. złożonych zostało 17 wniosków o przyznanie dotacji. Zakłada się, że działania gmin w zakresie przygotowania programów rewitalizacji w ramach konkursu dotacji mogą trwać maksymalnie do końca marca 2018 r.

Kilka lubuskich gmin wzięło także udział w organizowanym przez Ministerstwo Rozwoju ogólnopolskim konkursie „Modelowa Rewitalizacja Miast”, którego celem jest wsparcie samorządów w procesie przygotowania programów oraz wypracowania modelowych rozwiązań w zakresie rewitalizacji. Jedną z nich - Dobiegniew - zakwalifikowała się do finałowej dwudziestki. Projekt „Dobiegniew – chcę tu mieszkać, pracować i żyć”, dofinansowany został ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna kwotą 1 697 900 zł i realizowany będzie do końca 2018 roku. Modelowa rewitalizacja w Dobiegniewie stanowić będzie wzór jak uporządkować i upiększyć przestrzeń miejską oraz ograniczyć problemy społeczne przy aktywnym udziale społeczności lokalnej w małym mieście.

W województwie lubuskim znajdują się 4 ze 122 miast średnich wskazanych w *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR)* jako tracące funkcje i o niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej. Są to Żagań i Międzyrzecz oraz Nowa Sól i Żary. Te cztery miasta oraz Świebodzin i Słubice jako miasta powyżej 15 tys. mieszkańców będących stolicami powiatów mogą korzystać z projektu Ministerstwa Rozwoju „Pakiet dla średnich miast”, który oferuje im dedykowane wsparcie w ramach Funduszy UE.